

Att komma till Scott

– teorins roll inom svensk genushistoria

Sara Edenheim

Historieämnets allmänna teorilöshet är inte en uppseendeväckande nyhet; tillståndet har diskuterats inom ämnet under lång tid och ur många olika infallsvinklar.¹ Att sakna ett teoretiskt paradig är dock inte en alltigenom negativ avsaknad i den meningen att den enskilda forskaren egentligen inte har några starka teoretiska traditioner att kämpa med eller mot och därigenom får lära sig att navigera på egen hand. Förutsatt dock att det finns en vilja att navigera överhuvudtaget och det är kanske frånvaron av en sådan vilja inom historieämnet som egentligen är mer oroväckande än bristen på teori i sig.

I stället brukar vi historiker diskutera och förhålla oss till olika metodparadigm, oavsett om vi ägnar oss åt socialhistoria, politisk historia, kulturhistoria eller historiedidaktik. Källkritiken sätts där alltid som nodalpunkt, och till denna får sedan andra metoder, och intressant nog även en del teorier, förhålla sig bäst de kan.² Inom i princip alla olika historiska fält som vuxit fram de senaste trettio åren figurerar även olika varianter av kvinno- och genushistoria, vilket gör att det självfallet är svårt att tala om ett homogent kvinno- eller genushistoriskt område, och i ännu mindre utsträckning om en specifik kvinno- eller genushistorisk metod. Men hur med teori? Här verkar svensk genushistoria gå sin egen väg där det faktiskt, och kanske överraskande, har blivit möjligt att tala om just ett teoretiskt paradig.

Det går nog inte att förklara det här paradigmet genom att titta på kvinnohistoriens formering, en formering som kanske i första hand var en effekt av feministisk aktivism snarare än en effekt av ett akut behov av teori. Liksom socialhistoria erbjöd kvinnohistoria nya studieobjekt och ett nytt sätt att använda källor, men den teoretiska utgångspunkten att historia är ett upplysningsprojekt delades med det övriga historikerfältet. Därmed inte sagt att teoretiska diskussioner inte har varit nödvändiga. Att motivera den egna forskningen kräver egentligen alltid ett teoretiskt ställningstagande, oavsett om ett sådant

uttalas eller enbart antyds mellan raderna. Kvinno- och genushistoria har självfallet redan från början brottats med detta behov av existensberättigande, framför allt i den mening att man har sökt förstå varför kvinnor uteslutits ur historieskrivningen vilket även har tvingat fram förklaringar till varför just feministisk historia är väsentlig. Till dessa frågor finns självfallet väldigt många och olika svar, beroende på just teoretisk hemvist och det är intressant att se hur historiker i Sverige i olika sammanhang och i stor utsträckning återkommer till en och samma hemvist: den amerikanska historikern Joan Scotts artikel "Gender – a useful category for historical analysis" från 1986.

En av de första att ta upp denna artikel i ett svenskt sammanhang var historikern Yvonne Hirdman.³ Hon menade att syftet med feministisk historisk forskning bör vara att studera hur normer kring manligt och kvinnligt har förändrats över tid. Med andra ord uppmanade hon till att kartlägga hur manliga och kvinnliga egenskaper och värderingar varierar och därmed inte heller bör hanteras som oföränderliga i vår egen tid. Hirdman valde att översätta engelskans *gender* till "genus", vilket kan sättas i relief mot den svenska marxist-feministiska och radikalfeministiska användningen av "kön" som under en tid hade dominerat åtminstone en del av den socialhistoriska kvinnoforskningen. Dessa feministiska inriktningar ville fokusera på de materiella villkoren genom att definiera kön på ungefär samma sätt som klass och utifrån det var ett begrepp som genus mer eller mindre överflödigt.⁴

Genom det inflytande som Hirdmans artikel fick hos både kvinnohistoriker och feministiska forskare i allmänhet i Sverige kan man dock säga att med "Genussystemets" publikation vann "genus" kampen över "kön". Men det bör tilläggas att det inte är en självklar vinst och det faktum att "genus" helt dominerar dagens feministiska språkbruk bör inte heller ses som ett tecken på den språkliga vändningens slutgiltiga seger över historiematerialismen. Snarare har svenskans "genus" retrospektivt haft en del problematiska effekter på hur exempelvis poststrukturalistisk användning av *gender* har förstått och mottagits. Den koppling till just kroppslighet som *gender* innebär – och som återfinns i exempelvis den inflytelserika feministiska forskaren Judith Butlers användning av begreppet – försvann nästan helt i och med associationen till den grammatiska termen *genus*.⁵ Bland en del feministiska forskare i Sverige idag har också "kön" gjort ett återinträde via just Butlers och poststrukturalismens teoribildningar rörande kropp och materia, men inom historieämnet talar man överlag oftare i termer av "genus" och då vanligtvis med en referens till Hirdman och/eller Scott. Det är denna dyad som jag menar har blivit genushistoriens teoretiska paradig.

Frågan är vad det är hos Scott *qua* Hirdman som appellerar så starkt till historiker. Ett svar är att Hirdmans genusystem erbjuder en aldrig sinande källa till historiska studier av just genus: Om den bekönade kroppen ställs

vid sidan av och antas vara stabil över tid och rum försvinner aldrig det forskningsobjekt på vars kropp de föränderliga normerna kring manligt och kvinnligt läggs. Med andra ord: När män och kvinnor alltid antas ha funnits kommer man även att kunna studera genusnormerna och deras förändringar över tid i all evighet. För historiker är detta självfallet oemotståndligt: Oavsett vilket område och tid kan alltid en genusanalys av manligt och kvinnligt göras.⁶

Men framför allt erbjuder Hirdman en lösning på problemet med ojämställdheten: Kunskapen om hur genussystemet fungerar kommer i sig själv ge upphov till en sorts utjämning av skillnader.⁷ Men, och detta kanske är det viktigaste hos Hirdman: inte *alla* skillnader. I grunden finner man nämligen hos Hirdman alltid ett stabilt begär mellan könen som garanterar en viss stabilitet rörande i synnerhet moderskapets begränsande natur: "Och det är att det i könen relationer finns en total oföränderlighet. Det är själva fortplantningens drama: kopuleringen/samlaget, befruktningen och framfödandet. Det är den manliga och kvinnliga biologin."⁸ Här kan man enligt Hirdman enbart hoppas på att avståndet mellan manligt och kvinnligt minskar (vilket intressant nog enbart anses kunna ske i två olika sammanhang: det postindustriella informationssamhället och i "avhumaniserade samhällen").⁹ Det är inte helt enkelt att utläsa vad Hirdman menar med likhet i sin artikel, men att "han och hon definieras som ett" är ett exempel som dock ligger alltför nära patriarkala definitioner av familjen och romantiska dito av (det heterosexuella) samlaget för att kunna vara ett uttömmande svar i sig själv.¹⁰ Därför kvarstår frågan vad som utgör grunden för könsskillnad hos Hirdman. Med andra ord: Är det fortplantningen och heterosexualiteten som konstituerar genussystemet eller tvärtom? Och hur löser man utifrån det problemet med ojämlikhet?

Likaså återfinns ingen lösning på hur den ojämna fördelningen av "frihet" respektive "symbios", det vill säga, de två "längtansmål" som Hirdman tillskriver hela mänskligheten, ska kunna upphöra om denna ojämna fördelning samtidigt beror på just "den manliga oförmågan att föda barn".¹¹ Denna oförmåga anses nämligen inte bara universellt giltig hos Hirdman, utan även direkt konstituerande för den grundläggande skillnaden mellan män och kvinnor som genussystemet sedan använder sig av för att upprätthålla de två principerna om särhållning och hierarki.

Man bör självfallet se Hirdmans artikel som ett försök att lösa konflikten mellan biologism och antiessentialism. Problemet är bara att Hirdman vägrar tala om ursprung, det vill säga ontologi, och därför inte kommer ur de cirkelresonemang som hon själv kritiserar biologisterna för att hamna i: Vad orsakar vad? Varför uppstår skillnad? Det är en brist i vilken teori som helst att inte kunna presentera en ontologi – en förklaring till varför ett fenomen uppstår – men Hirdman (liksom andra självutnämnda socialkon-

struktivisterna) verkar ibland anta att ontologi är detsamma som "enhetsförståelsens totalitära anspråk", som blir detsamma som essentialism vilket i sin tur anses vara detsamma som biologism.¹² När andra feminister vid samma tidpunkt försökte kontra biologismen med en tydlig ontologiskt grundad teori rörande just kropp och materialitet lämnade Hirdman helt dessa frågor och ville istället att genussystemet skulle belysas genom "empirin" – en inställning som för övrigt ställer även epistemologiska frågor åt sidan.¹³ Av den anledningen anses kroppen hos Hirdman enbart vara "utnyttjad" och "exploaterad" av patriarkala genussystem och behöver på så sätt inte undersökas i sig själv.¹⁴ Den bekönade (och begärande) kroppen blir en sorts *tabula rasa* – könad pre-socialt och utanför genuskontraktet – inte helt olik en liberalfeministisk definition av individen som autonom och oberoende och på vilken makten läggs och tillåts forma förutsättningarna för vad denna könade kropp får göra (men inte vad den kan göra). Hur de genussystem som enligt Hirdman används av de biologiska skillnaderna har uppstått förblir obesvarat, men följer man hennes resonemang återfinns egentligen bara två svar: antingen har de uppstått ur själva den biologiska skillnaden i sig (biologism) eller så har de sin upprinnelse i en universell makt som styr över mänskligheten (essentialism). Detta är en sorts naiv socialkonstruktivism som dock saknar en vetenskapsfilosofisk hemvist – och följaktligen även en kontextbaserad teoretisk positionering.

Den teori som Hirdman således flaggar för är egentligen mer en lansering av ett begrepp ("genussystemet") än en egentlig teori med en uttalad ontologi och epistemologi. Inom ett redan teorilöst fält som historia blir således "genussystemet" ett begrepp som var och en kan anamma utan att varken revidera eller argumentera för hur det passar ihop med det egna teoretiska ställningstagandet. Ett rätt intressant fenomen, i synnerhet om man ställer det i kontrast till den kritik som historiematerialisterna fick utstå under samma period, där det var just det teoretiska ställningstagandet som antogs förkastligt för att det verkade leda till möjligheten att göra en marxistisk klassanalys på "allt". Hirdman verkar istället ha erbjudit en möjlighet att göra en genusanalys på i princip vad som helst, men utan krav på just ett politiskt ställningstagande. Det kan nog inte ses enbart som en slump att Hirdman gick vinnande ur den striden.¹⁵

Ur både ett marxistiskt/radikalfeministiskt och ett poststrukturalistiskt feministiskt perspektiv kan Hirdmans genussystem således ses som en rätt blek teoretisk byggnad som varken lyckas vara ontologiskt stringent eller politiskt radikalt. Där de förstnämnda ville förklara patriarkatet som ett manligt förtryck över en kvinnlig kropp i behov av frigörelse från både män och kapitalister, erbjöd Hirdmans genussystem en kvinnokropp som alltid kommer stå i relation till en manskropp, och med enbart det "postindustri-

ella informationssamhället” som säkertsvakt gentemot de ”samhällen som inte kan annat än tänka i motsatser”.¹⁶ Där poststrukturalismen ville se just den bekönade kroppen som beroende – inte utnyttjad – av språket, får vi av Hirdman istället en passiv kropp som, paradoxalt nog, ska befrias från just genusnormerna. Genusystemet är med andra ord baserat på en kompromiss. Eller, om man så vill, en sorts eklektisk praktik som kan sägas känneteckna även historisk forskning i allmänhet och som Joan Scott varnade för i just ”Gender: a useful category”:

Resultatet har blivit extremt eklektiskt: ofullständiga [*partial*] inlån som skämmer [*vitiare*] en specifik teoris analytiska kraft, eller än värre, som använder dess föreskrifter utan medvetenhet om deras implikationer; eller uttalanden om förändring som enbart illustrerar oföränderliga teman eftersom de implicerar universella teorier; eller otroligt fantasifulla studier i vilka teorin ändå är så pass dold att de inte kan fungera som förebilder för andra undersökningar.¹⁷

Vad som således ifrågasätter både Hirdmans och genushistoriens teoribruk är, ironiskt nog, Joan Scott. Om man läser Scotts ovannämnda artikel – och kanske även Scotts artikel om denna artikel från 2008 – så visar det sig att Scott inte är särskilt övertygad om att *gender* är ett tillräckligt bra begrepp att bygga upp ett feministiskt forskningsfält kring.¹⁸ Först och främst berättar hon att hon inför publiceringen ville ha en annan titel än den vi känner till: ”Is gender a useful category of historical analysis?” – med andra ord en fråga snarare än ett påstående.¹⁹ Dessutom, skriver hon, att även om historiker efter hennes första artikel alltmer utgick från att ”gender constructs politics”, alltså att även vår mest antaget neutrala statsapparat är bekönad och så även dikotomin offentligt–privat, så menar Scott anno 2008 att vi har glömt bort den andra biten: att även ”politics constructs gender”. Hon skriver

[u]ppmärksammandet av genus [*gender*] som härstammar från det kvinnohistoriska fältet, har inte så mycket historiserat ’kvinnor’ som det har arbetat med en fixerad mening av kategorin och tagit kvinnors fysiska likheter som en synonym för en kollektiv entitet som kallas ’kvinnor’. Genus sägs handla om relationen mellan män och kvinnor, som antas vara inte bara hierarkisk, utan även undantagslöst så; de specifika termer som används för att beskriva detta förhållande framstår som mindre väsentliga än asymmetrin i sig.²⁰

Isärhållande och hierarki ifrågasätts alltså här av Scott som historiskt universella, vilket i princip är detsamma som att ifrågasätta hela idén bakom Hirdmans genusystem. Scott fortsätter:

Det är inte så att kvinnor inte får en historia – självfallet får de det. Idéerna om de sägs vara föränderliga, liksom deras erfarenheter; de varierar över tid och utifrån klass, etnicitet, kultur, religion och geografi. [...] Men hur mycket de än ägnar sig åt olika befolkningsgruppers vardagsliv, tar dessa skillnader för givet en ”underliggande kontinuitet av riktiga kvinnor ovanför vars konstanta kroppar de luftburna, föränderliga beskrivningarna dansar.” Paradoxalt nog har kvinnornas historia hållit ”kvinnor” utanför historien. Resultatet är att ”kvinnor” återinskrivs som ett naturligt fenomen även när vi framhåller kvinnor som diskursivt kontruerade. Med andra ord, kön/genus-binären som definierar genus som det sociala tillskrivandet av mening på biologiskt givna könsskillnader kvarstår trots generationer av forskning inriktad på att dekonstruera detta motsatsförhållande.²¹

Faktum är att Scott under lång tid har varit skeptisk till sin egen skapelse. 1999 skrev hon en artikel där hon oroade sig över att genushistorisk forskning hade förlorat sin kritiska radikalitet, att det hela utmynnade i en evig historia om relationer mellan män och kvinnor, där dessa är färdigdefinierade poler på en maktaxel. I sin senaste bok har hon samlat dessa reflektioner under den talande titeln *The Fantasy of Feminist History*.²² Det framgår att Scott hade hoppats på att ”Gender: a useful category for historical analysis” skulle utmynna i en teoretisering av själva historicämnet, en problematisering av historiskt material och dess användbarhet *per se*. Det är av den anledning hon redan 1986 talade sig varm för Derridas dekonstruktion som den givna feministiska metoden.²³

Precis som många andra poststrukturalister finner Scott även stöd för den forskning hon själv vill bedriva i psykoanalysen och om hon 1986 definierade gender:

för sociala relationer ett konstitutivt element baserat på en uppfattad [*perceived*] skillnad mellan könen, och genus är [även] ett primärt sätt att signifiera maktrelationer.²⁴

Så definierar hon numera *gender* på följande sätt (och här bör man komma ihåg att engelskan även fyller ordet *sex* med en dubbel mening):

Jag menar att genus [*gender*] är studiet av relationen (rörande sexualitet) mellan det normativa och det psykiska, försöket att samtidigt kollektivisera fantasin och att använda den för politiska eller sociala ändamål och oavsett om detta ändamål är nationsbyggande eller familjestruktur. I den processen är det genus som producerar betydelsen av kön [*sex*] och könsskillnad, inte kön som determinerar betydelsen av genus. Om så är fallet (vilket en del feminister sedan länge har insisterat på), innebär det inte enbart att det inte finns någon skillnad mellan kön och genus, utan att genus utgör nyckeln till kön.²⁵

Denna definition av *gender* uppmanar till teorianvändning likaväl som till nya metoder och skiljer sig därför från det svenska genushistoriska fältets mer stagnerade relation till teori där man förvisso kan finna både begrepp som ”diskurs” och ”konstruktion”, men där den bekönade kroppen sällan tillläts problematiseras utifrån en teori som faktiskt kan hantera en sådan kropp. Genus i denna kontext har blivit en stabil kategori vars innehåll alltid begränsas till studier av manligt och kvinnligt, vanligtvis i relation till varandra, där svaret alltid redan implicerar denna definition av genus. Det frågetecknen som Scott var nödgad att ta bort 1986 är dock väsentligt, för det innebär att

genus [*gender*] enbart är en användbar kategori om skillnader utgör frågan – inte svaret – och enbart om vi frågar vad ”män” och ”kvinnor” förutsätts betyda var och hur vi än betraktar dem, istället för att anta att vi redan vet vem och vad de är.²⁶

Detta är en väsentlig skillnad som pekar mot att användningen av Scott inte har gått samma väg som Scott själv.

Scott är självfallet ett tacksamt exempel för mig i det här sammanhanget och en invändning skulle kunna vara att hon, precis som Hirdman i Sverige, är en enskild forskare som har all rätt i världen att gå vilken väg hon vill utan att jag kan dra några större slutsatser utifrån det. Men jag vill ändå mena att Scott representerar mer än sig själv – liksom Hirdman är mer än en genushistoriker i mängden – på så sätt att de läses och refereras i så pass många sammanhang att det inte går att finna andra motsvarigheter inom det svenska genushistoriska fältet. Dessutom representerar de genusforskning rent allmänt inom många andra fält, inte minst inom ämnet genusvetenskap *per se*.

Därför ser jag en poäng med att lyfta fram Scott i förhållande till just Hirdman, där det intressanta i detta sammanhang är hur de samläses trots att den förstnämnda redan tidigt kan sägas ha haft en helt annan infallsvinkel och en helt annan inställning till historisk forskning än den sistnämnda. Scott är en av få historiker som jag tycker samtalar med feministiska teoretiker och historiefilosofier som jag själv har inspirerats av och jag kan inte sticka under stol med att jag känner att hennes teoretiska resa till viss del påminner om min egen. Tillsammans med Denise Riley är hon en av få feministiska historiker som har sökt sig utanför historiefältets teoretiska ramar utan att för den sakens skull helt överge detta fält, istället försöker hon granska både historieämnet och genusforskningen inom ämnet – således inte bara kritiskt utan även självkritiskt. Det är sådana granskningar som är mer sällsynta inom det hirdmanska paradigmet, där genus-begreppet helt har anammats och den Scott som fortsatt skriva efter 1990 inte verkar läsas.

Självfallet måste jag nämna en del undantag: Tidiga utdrag ur *Only Pa-*

Joan W. Scott, professor vid School of Social Science, Institute for Advanced Study, Princeton.

radoxes to Offer har översatts, liksom *The Politics of the Veil* i sin helhet.²⁷ Dessa verk, liksom boken *Parité! – Sexual Equality and the Crisis of French Universalism*, är relativt välkända för genushistoriker (se exempelvis Monika Edgrens recensioner av dessa i *Scandia*).²⁸ Dessutom är hennes tidiga diskussioner om klass välkända även utanför det genushistoriska fältet.²⁹ Dessa verk är utan tvivel centrala, men det är verk som representerar Scotts egen forskning, huvudsakligen rörande fransk feministisk aktivism. ”Gender: a useful category”, liksom en rad senare artiklar av Scott, berör i första hand feministisk teori och historiefilosofiska frågor och det är dessa som jag menar utgör Scotts teoretiska bidrag till fältet.³⁰ Eftersom ”Gender: a useful category” också har lästs just på det sättet, är således min huvudfråga i detta specifika sammanhang varför inte dessa efterföljande artiklar har lästs med samma intresse. Varför bara en av dessa texter och inte de övriga? Och varför så ofta med eller via referenser till Hirdman?³¹

Jag kommer inte att kunna erbjuda ett svar på den frågan här, men vill uppmana till nyläsning av Scott eftersom jag tror hon har mycket att ge det genushistoriska fältet. Men eftersom det inte räcker med att bara uppmana, utan även skapa ett intresse för de teoretiska diskussioner som Scott tar upp, tror jag att det krävs en förändring av historieämnets fokus och perspektiv för att ett sådant intresse ska kunna uppstå. De områden som Scott relaterar till är ofta okända för oss, vår vetenskapsfilosofiska utbildning räcker inte alltid till, och den allmänna bilden av vad genushistoria är förmår inte heller locka

fram ett intresse och en vilja att sätta sig in i områden och perspektiv som anses "marginella" inom det övriga historiska fältet, varken bland studenter eller forskare. Riskerna är helt enkelt att genushistoria ses som alltför mossigt och konserverande idag för att kunna inspirera till något nytt och detta kommer påverka dess framtid. Inte för att jag oroar mig för att fältet kommer att försvinna – snarare för att det kommer att bli sig likt även i framtiden. Kanske man skulle kunna ta vara på känslan av marginalisering – den har ju funnits tidigare inom fältet – men här inte baserad på könsidentitet eller forskningsobjekt, utan istället på just den marginaliserade teorin. Utanför genushistoria finns ju det enorma fältet feministisk teori som samtalar med väldigt många andra teoretiska områden; här skulle genushistoriker kunna finna en anförvant och en motivation. Rädslan för att inte passa in i historieämnet borde inte behöva styra ett redan marginaliserat fält – tvärtom skulle det istället kunna uppmuntra till helt andra positioneringar och diskussioner.

En sådan förändring är viktig för att inte förlora fokus på den radikalitet som feministisk forskning vill kunna bidra till. En radikalitet man kan återfinna även hos Hirdman, men som alltmer har gått över i en protektionistisk inställning gentemot både teorier och forskning som utmanar ett antaget genushistoriskt arv. Ett arv där enbart en sorts historieskrivning kan tillåtas och där varje försök att problematisera denna ses som ett hot – eller ännu värre: viftas bort som ett utslag för juvenil förvirring. Vad jag vill poängtera här är att detta inte på något sätt kan ses som en kamp mellan generationer – mot det argumentet väger nämligen just Joan Scott alltför tungt i egenskap av både sin ålder och sitt inflytande. Istället ser jag den besynnerliga approprieringen av Scott som ett problem sprunget ur historieämnet självt, där just den sortsens eklektism som hon själv motsätter sig har fått agera ledstjärna. Mot denna dragningskraft är det fullt möjligt att göra motstånd – oavsett ålder – och jag vill mena att det som Scott kallar för *Kritisk historia* erbjuder just en sådan möjlighet att revitalisera historieämnet, förhoppningsvis genom och med hjälp av dess underkategori genushistoria istället för tvärtom.

Tackling Scott – the role of theory in Swedish gender history

The author discusses the specific contribution of theory to the field of Swedish gender history, and especially in relation to one dominant paradigm coined by the historian Yvonne Hirdman in the early 1990s. Scholars working in this field frequently refer to the American historian Joan Scott, but almost exclusively as the author of the article "Gender: a useful category for historical analysis". It is suggested that this limited reading of Scott is symptomatic of a tendency towards protectionism and stagnation. In order to effect a change, the suggestion is that more recent works by Scott be included in the general

reading, not only for historians of gender, but for historians in general, and likewise that the field of history should be more alert to critical theory.

Keywords: feminist history, Joan W. Scott, theory, paradigm, gender

Noter

- 1 Se exempelvis William Hamilton Sewell, Jr., *Logics of History: Social Theory and Social Transformation*, Chicago 2005; Joan W. Scott, "Back to the Future", *History and Theory* 47:2 2008. Tack till redaktörerna vars följdfrågor fick mig att utveckla mitt resonemang. Postumt tack även till Anna Jansdotter som introducerade mig för "den nya Scott" och de frågor och paradoxer som jag här diskuterar. Hon hade varit en självklar medförfattare om livet sett annorlunda ut.
- 2 Se exempelvis *Historisk Tidskrift – tema källkritik* 2005:2.
- 3 Yvonne Hirdman, "Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning", *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 1988:3.
- 4 De engelspråkiga marxistiska feministerna använde dock *gender* och *sex* mer eller mindre synonymt (se exempelvis Heidi Hartmann) vilket visar hur *gender* inte bär på samma konnotationer som svenskans *genus*.
- 5 Se även Sara Edenheim, "The Queer Disappearance of Butler'. När Judith Butler introducerades i svensk feministisk forskning, 1990–2002", *Lychnos – Årsbok för idé- och lärdomshistoria* 2009, för en kartläggning av introduktionen av Butler i ett svenskt genusforskningsfält.
- 6 "Genom att använda begrepp som *genussystem* kan vi relatera de komplicerade förhållandena mellan könen till andra stora systembegrepp som feodalism, kapitalism, fascism, socialism etc, och ur dessa 'system' plocka fram det rådande *genussystemet*, studera det och se vilken primär del det utgjorde i dem, och hur de påverkade varandra." Hirdman, s. 56.
- 7 "Ju mer den intellektuella komponenten dominerar över den biologiska, ju större förutsättningar [sic] finns för förändring." Hirdman, s. 59.
- 8 Hirdman, s. 57.
- 9 Hirdman, s. 59.
- 10 Hirdman, s. 59. Se Maria Törnqvist, "Varannan damernas väg till riksdagen: en romantisk historia", *Tidskrift för genusvetenskap* 2007:4. För en analys av hur metaforer av detta slag numera nästan helt ses som en förutsättning för jämställdhetsarbete inom svensk policy och praxis.
- 11 Hirdman, s. 55; Hirdman, s. 52.
- 12 Hirdman, s. 59.
- 13 Några av dessa feministiska teoretiker var Jane Gallop, *Thinking Through the Body*, New York 1988; Diana Fuss, *Essentially Speaking: Feminism, Nature and Difference*, New York 1989; Judith Butler, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, New York 1990.
- 14 Hirdman, s. 50 och 52.
- 15 Processen är inte helt olik dagens användning av intersektionalitetsbegreppet som även det lider en likartad brist på ontologisk hemvist, vilket förmodligen delvis kan förklara dess succé inom både olika forsknings- som policyområden. Se Maria Carbin och Sara Edenheim, "The Intersectional Turn in Feminist Theory: A Dream of a Common Language?", under utgivn.
- 16 Hirdman, s. 58.
- 17 Joan W. Scott, "Gender: A Useful Category for Historical Analysis", *The American Historical Review* 91:5 1986, s. 1057. Eklektism definieras vanligtvis inte som strävan efter en syntes, utan som ett sätt att lägga samman element från motstridiga teorier eller filosofer i förhoppning om att deras olika slutsatser tillsammans ska ge en mer enhetlig bild eller en mer allmängiltig sanning. Se Joan W. Scott, "Against eclecticism", *differences* 16:3 2005a för en intressant diskussion om eklektismens roll i förhållande till historia och poststrukturalism.

- 18 Joan W. Scott, "Unanswered Questions", *American Historical Review* 113:5 2008.
- 19 Se även antologin *The Question of Gender: Joan W. Scott's Critical Feminism*, (red.) Judith Butler och Elizabeth Weed, Bloomington 2011.
- 20 Scott 2008, s. 1424; min övers.
- 21 Scott 2008, s. 1424; min övers.
- 22 Joan W. Scott, *The Fantasy of Feminist History*, Durham 2012.
- 23 Scott 1986, s. 1065f. Detta bör inte förvåna de som har läst Scott 1986. En stor del av artikeln består av en forskningsredovisning av bl.a. poststrukturalistisk feminism i relation till olika psykoanalytiska traditioner. Scotts invändningar mot dessa är av det reviderande slaget snarare än det avskräckande, vilket kan jämföras med Hirdmans direkta förkastande i Hirdman 1988. I just Scott 1986 hittar man faktiskt referenser och relevanta diskussioner till i princip hela det då framväxande feministiska poststrukturalistiska fältet – med självklart undantag för Butler som ännu inte hade publicerat något inom området. I Joan W. Scott, "Deconstructing Equality-versus-Difference: Or, the Uses of Poststructuralist Theory for Feminism", *Feminist Studies* 14:1 1988 tar Scott explicit steget över till poststrukturalistisk feminism och i en självbiografisk reflektion från 2009 framgår också att poststrukturalistisk feminism var inspirationen till "Gender: A Useful Category of Historical Analysis". Joan W. Scott, "Finding Critical History", i *Becoming Historians*, (red.) James Banner och John Gilli, Chicago 2009.
- 24 Scott 1986, s. 1067. Självfallet kan man läsa in Hirdmans särskillnad och hierarki här, men av Scotts artikel framgår att det inte handlar om särskillnad i den mer rumsliga mening som Hirdman utgår från. Inte heller utesluter de maktkonstruktioner som Scott hänvisar till jämförelser mellan andra, till synes icke-könade, maktkonstruktioner – det är snarare just sådana som Scott uppmuntrar till. Hirdmans fokus ligger dock i större utsträckning på ojämsställdheten mellan kvinnor och män.
- 25 Scott 2008, s. 1428; min övers. Vad gäller psykoanalysen har Scott även på senare tid anammat ett sådant perspektiv på historieskrivning – inte enbart på definitionen av kön, se Joan W. Scott, "The Incommensurability of Psychoanalysis and History", *History and Theory* 51:2012.
- 26 Scott 2009, s. 48; min övers.
- 27 Joan W. Scott, "Kvinnor som bara har paradoxer att erbjuda", *Häftan för kritiska studier* 26:4 1993; Joan W. Scott, *Slöjans politik*, Hägersten 2010.
- 28 Joan W. Scott, *Parité! – Sexual Equality and the Crisis of French Universalism*, Chicago 2005b; recensioner av Monika Edgren i *Scandia*, 73:3 2007 respektive 74:2 2008.
- 29 Se exempelvis Joan W. Scott, *The Glassworkers of Carmaux: French Craftsmen and Political Action in a Nineteenth Century City*, Cambridge, Mass. 1974; "On Language, Gender, and Working Class History", *International Labor and Working Class History* 1987:31.
- 30 Se exempelvis Joan W. Scott, "The Evidence of Experience", *Critical Inquiry* 17:4 1991; "Feminist Reverberations", *Differences* 13:3 2002, "Feminism's history", *Journal of Women's History* 16:2 2004; Scott 2005a; "Gender: Still a Useful Category of Analysis?", *Diogenes* 57:1 2010.
- 31 Jag skulle kunna lägga in referenser här, men det är onödigt att peka ut enskilda historiker när mitt syfte är att visa på ett paradigm mycket mer än på individuella forskare. Min användning av Hirdman bör tolkas på samma sätt, eftersom det är uppenbart att hennes artikel appellerade till ett stort antal historiker. Det ger även bättre förutsättningar för just den sortens samtal och diskussioner jag önskar inom ämnet om ingen behöver känna sig uthängd redan innan diskussionerna ens startat. Dessutom finns självfallet även kritik av Hirdmans genusystem inom genushistoria. Christina Carlsson Wetterberg, "Från patriarkat till genusystem: och vad kommer sedan?", *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 1992:3; Gro Hageman, "Postmodernismen en användbar men otillförlitlig bundsförvant", *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 1994:3. För en bra översikt, se Åsa Lundqvist, "Conceptualizing Gender in a Swedish Context", i *Gender and History: Retrospect and Prospect*, (red.) Leonore Davidoff, Keith McClelland och Elini Variakas, Oxford 1999.